

od parnasa do dna slovenskega filma

Marcel Štefančič, jr.: *Ali bi ta film vzeli na samotni otok?* - Vodič po slovenskih filmih, Založba Fun, 1999, 102 str.

Andrew Sarris, legendarni ameriški kritik, pravijo mu tudi "list-maker", je leta 1968 objavil svojo znamenito knjigo *The American Cinema: Directors and Directions 1929-1968*. Bil je to njegov "vodič" po amerškem filmu od začetka zvočnega obdobja do izdaje knjige, predvsem pa delo, ki je še dolgo časa sprožalo polemike. Šlo je pač za subjektivni izbor najboljšega v amerškem filmu, saj je Sarris čutil potrebo po ažuriranju predhodnika, *The Rise of the American Film* Lewisa Jacobsa, čigar pregled se je končal leta 1939.

Štefančičeva knjižice seveda ne moremo realno primerjati s Sarrisovim "gigantskim" delom, ki pa je glede na obsežnost ameriške kinematografije enako hitropotezno, mestoma pavšalno in posledično "krivično" do nekaterih predstavnikov, in ki spisek dvestotih režiserjev s filmografijami in opombami zapakira v "borih" 270 straneh (če odštejemo indeks in spisek filmov).

Slovenci premoremo približno 140 igranih celovečernih filmov, malce več torej, kot so jih posneli John Ford, Raoul Walsh ali Michael Curtiz, vsak posebej seveda, zato o listi režiserjev ne more biti govora, saj bi jih večina pristala v razredu, ki jo je Sarris poimenoval "Oddities, one-shots and newcomers". Štefančičeva knjiga predstavlja spisek, komentarje, (okleščene) špice ter zgodbe do leta 1997 nastalih slovenskih filmov. Na naslovnici se svetlika fotografija Čapove *Vesne* (1953), kar sugerira podoben paradoks kot v Sarrisovem primeru, namreč, da so nekatere najboljše slovenske filme posneli Neslovenci, kot se v Sarrisovem "Panteonu" štirinajstih največjih režiserjev v ameriški kinematografiji znajde kar osem režiserjev, ki so se rodili in uspešno kariero pričeli v Evropi; pri Sarrisu je recimo

razumljivo, da se kot predstavniki ameriškega filma štejejo povsem "naturalizirani" režiserji, npr. Chaplin, Hitchcock, Lang ali Lubitsch, avtorji torej, ki so večino (ne pa tudi nujno vrhunce) opusa ustvarili na drugi strani luže, malce bolj pa v "Panteonu" bodejo v oči sicer veliki mojstri, ki so v Ameriki posneli le par filmov ali po sili razmer uživali gostoljubje (Murnau, Ophüls, Renoir).

Štefančičev "Parnas", njegovo različico Sarrisovega "Panteona", sestavlja sedemnajst filmov, kar je lep odstotek, več kot desetina vseh slovenskih celovečercv namreč; še bolj vseslovensko negotovanje o kvaliteti domačega filma spodbija naslednja kategorija, "Vzhodno od raja" (po Sarrisovem "The Far Side of Paradise"), ki naj bi še vedno upoštevala presežke in ki vključuje kar osemindvajset naslovov. Če si vzamemo pravico do sodbe, je torej vsaj tretjina slovenskih filmov povsem prijetnih, gledljivih in priporočljivih. Toda! Vsi tej naslovi so v veliki večini starejšega datuma. Štefančičevo sporočilo je jasno: Slovenci imamo sicer dober film, a od tega je že davno, davno; najnovejši film na "Parnasu" je tako Pavlovičev *Nasvidenje v naslednji vojni* (1980; pa še to je film "gostujočega", srbskega režiserja), da ne omenjamo kategorije "Vzhodno od raja", kamor sta iz produkcije zadnjih petnajstih let uvrščena le dva filma, Godinov *Umetni raj* (1990) in Šterkov *Ekspres, ekspres* (1997), zadnji posneti film, ki je vključen v knjigo. Trije "prijetni, gledljivi in priporočljivi" filmi zadnjih petnajstih let – to pa je že bolj realna podoba (sodobnega) slovenskega filma.

Povejmo še nekaj o podobi in funkcionalnosti Štefančičeve knjižice. Kot vodič po slovenskem filmu pogrešamo precej nujnih in nepogrešljivih dodatkov: pregledno kazalo z naštetimi filmi po posameznih kategorijah prav gotovo, še bolj detajlni indeks, vsaj z naslovi vseh obravnavanih filmov in režiserjev, če ne tudi igralcev; tudi kakšen faktografski podatek več ne bi škodil. Štefančičeve publikacije so bile vselej zanimive tudi zaradi detajliranih in natančnih sekundarnih podatkov (spomnimo se le njegovih kinotečnih zvezkov o Davidu Leanu in Robertu Aldrichu), tule pa tega preprosto ni. Vodič po slovenskih filmih pač ni težka študijska literatura, temveč zbirka vseh slovenskih filmov, s kratkimi, avtorju značilnimi iskričastimi komentarji, kot taka pa knjižica sodi ob televizijski sprejemnik, z možnostjo hitrega pregledovanja.

In če smo tekst pričeli z navezavo na Sarrisa, ga še končajmo; čeprav slovenski film ni dovolj obsežen, da bi "od Parnasa do Dna" razvrščali režiserje, je po vpogledu v obe najvišji kategoriji jasno, da se štirje (s po vsaj dvema filmoma v obeh kategorijah) nesporno izdvajajo: France Štiglic, Matjaž Klopčič, František Čap in Jane Kavčič.

Simon Popek